Verdier i Vergja

Nore og Uvdal, Rollag og Sigdal kommuner i Buskerud

Vassdragsnr.: 015.GZ
Verneobjekt: 015/10
Verneplan I

VVV-rapport 2000-11

Rapport utarbeidet ved Fylkesmannen i Buskerud

Tittel	Dato	Antall sider
Verdier i Vergja	*kunnskapsstatus pr 7.12.99*	*37*
Forfatter	**Institusjon**	**Ansvarlig sign**
Even W. Hanssen	*Fylkesmannen i Buskerud*	*Anders J. Horgen*

TE-nr	ISSN-nr	ISBN-nr	VVV-Rapport nr
891	*1501-4851*	*82-7072-398-3*	*2000-11*

Vassdragsnavn	Vassdragsnummer	Fylke
Vergja	*015.GZ*	*Buskerud*
Vernet vassdrag nr	**Antall objekter/områder**	**Kommuner**
015/10	*23*	*Rollag, Nore og Uvdal, Sigdal*
Antall delområder med Nasjonal verdi (***)	**Antall delområder med Regional verdi (**)**	**Antall delområder med Lokal verdi(*)**
1	1	11

EKSTRAKT

Vergja ligger i Vergjedalen i Rollag og Nore og Uvdal kommuner i Buskerud. Vassdraget berører også Eggedalsfjella i Sigdal kommune i Buskerud. Vassdraget ble vernet mot kraftutbygging i 1973. VVV-prosjektet (Verdier i vernede vassdrag) er initiert av Direktoratet for Naturforvaltning (DN) og Norges Vassdrags og Energidirektorat (NVE). Formålet er å kartlegge og synliggjøre verdiene i de vernede vassdragene.

I denne rapporten presenteres dokumenterte natur- og kulturfaglige verdier i Vergja. Mesteparten av nedbørfeltet ligger i en u-formet barskogsdal. Nedbørfeltet er ganske mye berørt av tyngre tekniske inngrep. På begge sider av dalføret er det fjelltopper som når opp i 900-1000 moh. Særlig på østsiden av dalen er det partier med gammel barskog med ganske høye verneverdier. Det er noe kulturlandskap inne i dalføret og nede ved utløpet. Vassdraget har vært ei viktig tømmerfløtingselv og det er mange kulturminner fra dette. Dalen er også godt kjent som et viktig fiskeområde.

SUMMARY IN ENGLISH

The river Vergja is situated in Rollag, Nore og Uvdal and Sigdal municipalities in Buskerud county. In 1973 this watercourse was protected against hydroelectric power development. The authorities have realized the need for better documentation of the nature values of the watercourse. The Directorate for Nature Management and The Norwegian Water Resources and Energy Directorate have established the project "The values of protected watersheds". This report tries to summarize the values in the river Vergja.

5 STIKKORD PÅ NORSK	5 KEYWORDS IN ENGLISH
Prosesser og former skapt av is og vann	*Geomorhpology*
Biologisk mangfold	*Biodiversity and ecology*
Landskapsbilde	*Lndscape*
Friluftsliv	*Outdoor recreation*
Kulturminne og kulturmilljø	*Cultural heritage and the historical landscape*

FORORD

Direktoratet for naturforvaltning (DN) og Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) er i fellesskap ansvarlige for prosjektet "Verdier i vernede vassdrag" (VVV-prosjektet). Hensikten er å gjøre kunnskapen om verdiene lettere tilgjengelig for kommuner og andre som forvalter vernede vassdrag med nærområder. Etter at Stortinget 1. april 1993 vedtok Verneplan IV for vassdrag, er 341 vassdragsobjekter vernet mot kraftutbygging. Stortinget har gjentatte ganger presisert at verneverdiene i de vernede vassdragene ikke må forringes av andre inngrep. Rikspolitiske retningslinjer (RPR) for vernede vassdrag, ble vedtatt 10. november 1994. Retningslinjene gir kommuner, fylkeskommuner og statlige myndigheter rammer for sin forvaltning.

VVV-prosjektet beskriver verdier innen prosesser og former skapt av vann og is, biologisk mangfold, landskapsbilde, friluftsliv og kulturminner/miljøer og skal ut fra dagens kunnskap synliggjøre de viktigste verdiene. I tillegg kan det også finnes andre viktige verdier og som har betydning for vernet. I prosjektet lages vassdragsvise rapporter som gir en oversiktlig presentasjon av viktige områder i tekst og på kart. Informasjonen i rapportene vil senere bli tilgjengelig med digitale kartdata. Ansvaret for utarbeidelse av den enkelte rapport ligger til fylkesmannen i vedkommende fylke.

Vergja har siden vedtak i Stortinget 6. april 1973 vært vernet mot vannkraft-utbygging (Verneplan I). Denne rapporten er utarbeidet av Fylkesmannen i Buskerud. Rapporten presenterer fyldig dokumentasjon over hvilke verdier som finnes i og ved Vergja. Kulturvernkonsulent Jørn Jensen, Buskeurd fylkeskommune og Miljøvernkonsulent Øystein Engen i Sigdal har bidratt til arbeidet. Arbeidet med rapporten er utført i 1999 av Even Woldstad Hanssen.

Drammen - Trondheim - Oslo, desember 2000

Direktoratet for naturforvaltning
naturbruksavdelingen

Ola Skauge,
avdelingsdirektør

Norges vassdrags- og energidirektorat
vassdragsavdelingen

Are Mobæk,
avdelingsdirektør

Fylkesmannen i Buskerud
miljøvernavdelingen

Anne Britt Leifseth
seksjonsleder

INNHOLD

FORORD

SAMMENDRAG

1 INNLEDNING ... 13

1.1 Generell beskrivelse av vassdraget ... 13
1.2 Hydrologi og vannkvalitet ... 13
1.3 Arealopplysninger ... 13
1.4 Rapportens målsetting og begrensninger ... 15

2 PROSESSER OG FORMER SKAPT AV IS OG VANN ... 16

2.1 Berggrunnsgeologi ... 16
2.2 Kvartærgeologi ... 16
2.3 Vassdragselementer og dagens prosesser ... 16
2.4 Former og spor etter avsluttede prosesser ... 16
2.5 Utvalgte delområder og objekter ... 16

3 BIOLOGISK MANGFOLD ... 17

3.1 Ferskvannsbiologi ... 17
3.2 Terrestre natur- og vegetasjonstyper ... 17
3.3 Vilt ... 19
3.4 Rødlistearter ... 19
3.5 Utvalgte delområder og objekter ... 20

4 LANDSKAPSBILDE ... 21

4.1 Landskapsregion og særpreg ... 21
4.2 Fremtredende landskapselementer ... 22
4.3 Utvalgte delområder og objekter ... 22

5 FRILUFTSLIV ... 23

5.1 Friluftsområder ... 23
5.2 Hytter, stinett ... 23
5.3 Jakt og fiske ... 23
5.4 Utvalgte delområder og objekter ... 24

6 KULTURMILJØER ... 25

6.1 Vassdragsrelaterte kulturmiljøer ... 25
6.2 Verdifulle kulturlandskap ... 26
6.3 Fornminner og oldfunn ... 26

6.4 Andre kulturminner/-miljøer 26
6.5 Utvalgte delområder og objekter på kart 29

7 AKTUELLE TRUSLER 30

7.1 Skogbruk 30
7.2 Bebyggelse og kulturminner 30
7.3 Hytter og setre 30
7.4 Samferdsel 31
7.5 Forsuring 31

8 LITTERATUR 32

9 KRITERIER OG VERDISETTING 34

9.1. Metode 34

10 KART 36

10.1. Temavis tabelloversikt med kart 36

SAMMENDRAG

Vergja (015.GZ) ligger i Vergjedalen på østsida av Numedal i Rollag og Nore og Uvdal kommuner i Buskerud og drenerer til Numedalslågen (015.Z). De østlige deler av nedbørfeltet ligger i Eggedalsfjella i Sigdal kommune, Buskerud. Vassdraget ble vernet i 1973 i Verneplan I (som objekt 39 Vergjedal/Eggedal). Nedbørfeltet er middels stort. Mye av området har tyngre tekniske inngrep i form av veier, kraftlinjer og bebyggelse.

*Rapporten gir en temavis oversikt over dagens kunnskap om verdifulle delområder/ objekter i Vergja. Jfr. kart i kap. 10 og vedlegg med registreringsskjema. Disse områdene er nærmere beskrevet i de enkelte kapitlene i rapporten. "Kulturminner" er ikke verdigraderte og er ikke blitt registrert på skjema, men omtales i rapporten og vises på kart. "Gradering " i tabellene nedenfor, er utført etter metodikk beskrevet i veileder for VVV-prosjektet, der også kriteriene er definert (jfr kap. 9). Delområder med *** foreslås å tilsvare Nasjonal verdi, ** Regional verdi og * Lokal verdi. Områder merket med + har potensielle verdier, men er utilstrekkelig kjent. Det er i alt registrert 19 områder i nedbørfeltet, ett er anslått til å være av nasjonal betydning, og ett av regional. Det er i tillegg registrert fire kulturobjekter.*

De faglige vurderingene bygger på tilgjengelig dokumentasjon, hovedsakelig i form av litteratur. Henvisning til kilder er gitt i teksten og kildene er i en liste i et eget kapittel.

Tabellene viser til kart lengst bak i rapporten. For "Prosesser og former skapt av is og vann" er det ikke utarbeidet kart. For "Biologisk mangfold" er ikke B8 avmerket på kartet, og for "landskap" mangler L2 på kartet.

Prosesser og former skapt av is og vann (P)

Nr	Navn delområder	Beskrivelse	Gradering	Dok. status
P1	Hanshaug	Breelv-terrasse	*	Dokumentert
P2	Bratterud-fossen	Fossefall	*	Dokumentert

Biologisk mangfold (B), se kart kap. 10

Nr	Navn delområde	Beskrivelse	Gradering	Dok. status
B1	Haustveit-setri	Tiurleik	+	Ukj. status
B2	Vergjefjell-lii	Tiurleik	+	Ukj. status
B3	Granskardåsen	Tiurleik	+	Ukj. status
B4	Nord for Nyset	Tiurleik	+	Ukj. status
B5	Kulpeset	Tiurleik	+	Ukj. status
B6	Hølebutjørn	Viktig elgtrekk	*	Dokumentert
B7	Trillemarka- Kortefjell	Gammel barskog	***	Dokumentert
B8	Granlitjørnåsen	Orreleik, beiteomr. storfugl	*	Dokumentert
B9	Sølandsetra	Tiurleik	+	Ukj. status
B10	Vergjestulen - Gymleåsen	Gammel barskog	*	Dokumentert
B11	Viketjørn	Våtmarks-område	*	Godt nok dokumentert

B12	*Kverndalen*	*Slåtteeng og beite*	*	*Dokumentert*

Landskap (L), se kart kap. 10

Nr	***Navn delområder***	***Beskrivelse***	***Gradering***	***Dok. .status***
L1	*Kverndalen*	*Kulturlandskap, gårdmiljø*	**	*Dokumentert*
L2	*Ørnenatten*	*Topp, stup*	*	*Dokumentert*

Friluftsliv (F), se kart kap. 10

Nr	***Navn delområde***	***Beskrivelse***	***Grad.***	***Dok. status***
F1	*Vardefjell - Venlifjell*	*Turområde*	*	*okumentert*
F2	*Langevatn*	*Fiskevann*	*	*okumentert*
F3	*Kortetjørn*	*Fiskevann*	*	*okumentert*

Kulturminner (K), se kart kap. 10

Nr	***Navn delområde***	***Beskrivelse***	***Dok. status***
1	*Bratterudfossen*	*Tømmerrenne*	*Dokumentert*
K2	*Kverndalen*	*Gårdsmiljø m. flere eldre hus. Slagghaug.*	*Dokumentert*
3	*Bratterud*	*Ristning*	*Dokumentert*
4	*Rolfsrud*	*Tufter og røyser*	*Dokumentert*

1 INNLEDNING

1.1 Generell beskrivelse av vassdraget

Vergja ligger i et sidedalføre til Numedal i kommunene Rollag, Sigdal og Nore og Uvdal. Vassdraget drenerer skogstrøk mellom Numedal og Eggedal. Det er mange små sidedaler til Vergjedalen med viktige sidelver som Markasetbekken, Sørlandsåi, Kverndalsbekken, Bubekken og Hektaelvi. Nedbørfeltet er på 141 km².

Vergja ble vernet i Verneplan I for vassdrag som objekt nr. 39 Vergjedal/Eggedal. Simoa's nedbørfelt ovenfor Sonern (Eggedølas nedbørfelt) er senere skilt ut som et eget vassdragsobjekt (012/2).

Vassdraget dekkes av kartbladene 1615 II (Nore), 1715 III (Eggedal) og 1615 I (Rødberg) i M711-serien.

Vassdraget løper ut i Numedalslågen ved Bratterud i Rollag, ca. 5 km ovenfor Veggli. Elva ligger her 254 moh. og den krysser riksvei 40 rett før den når Lågen. De nedre 3-4 km av vassdraget er preget av et temmelig trangt dalføre og elva faller ca. 150 m på denne strekningen. Videre innover Vergjedalen er det preget av et variert skoglandskap hvor elva renner i rolige strekninger med små loner og myrer, men også trange skjæringer med stryk og fossefall. De øvre delene av Vergja ligger i et fjellskogsbelte med mange mindre vann. Kildene kan regnes for å være nord for Skinvatnet i Sigdal kommune ca. 1050 moh. Hovedelva starter i Veavatnet på 873 moh.

1.2 Hydrologi og vannkvalitet

Midlere spesifikke avløp er på 20 l/s km² i nedbørfeltets østre deler, i de sentrale, vestre og nedre deler er den på 18 l/s km² (19). Den totale avrenningen er på ca. 76 mill. m³ (9).

pH i vanna i Vergjedalen ligger jevnt over på rundt 6 (5, 23), men i noen vann viser målinger fra 1997 pH ned mot 5,5. Det har ikke vært kalking i vassdraget.

1.3 Arealopplysninger

Inngrepsstatus

Det aller meste av nedbørfeltet er inngrepsnært <1 km fra tyngre tekniske inngrep. Det går skogsbilvei som er åpen for allmenn ferdsel gjennom det meste av dalen helt inn til Ljosdalen. Det er en strekning på over 16 km. I tillegg forgreiner veinettet seg en del med bl.a. en vei inn nord for Kortefjellet.

Det er fast bosetning nederst mot Lågen og ved Kverndalen og Vehus inne i dalen. Høyspentledninger krysser nedbørfeltet i den nordlige delen og på langs i de midtre deler.

Vassdraget har tidligere vært ganske grundig regulert til tømmerfløting, men med små reguleringshøyder.

Granskardåsen som så vidt berører nedbørfeltet i vest, Vardefjell - Venlifjell, deler av Øgnesprangfjellet og området rundt Veavatnet i nord regnes som inngrepsfritt 1-3 km fra tyngre tekniske inngrep (25).

Kommuneplan for Rollag

Kommuneplanens arealdel for Rollag ble vedtatt 5.8. 1991 (21). Markaset-området er regulert til LNF område hvor hyttebygging kan tillates på visse vilkår. Den aller nederste delen av vassdraget ned mot Lågen er regulert til LNF område hvor spredt boligbygging kan tillates på visse vilkår. Den resterende delen er LNF-område hvor hyttebygging ikke er tillatt.

Kommuneplan for Nore og Uvdal

I arealdelen av kommuneplanen for Nore og Uvdal 1989-2000 (17) er hele Vergjedalen LNF-område hvor hyttebygging ikke er tillatt.

Kommuneplan for Sigdal

I gjeldende kommuneplan for Sigdal 1998-2010 (22) er Vergja markert som verna vassdrag.

I tekstdelen til planen er det sagt at det skal utarbeides informasjon om fisk og annen interessant ferskvannsfauna i vassdragene. Man vil unngå spredning av uønskede arter. Rikspolitiske retningslinjer (RPR) er omtalt og det sies at verneverdier, arealtilstand og inngrepsstatus skal ligge til grunn for klassedeling av verna vassdrag. Når det gjelder inngrepsfrie områder i Sigdal, så er disse omtalt spesielt i kommuneplanen og avmerket på separate småkart.

Sigdal kommune har forøvrig igangsatt et program for en grundig registrering av verdier i sine vernede vassdrag. I 1998 ble verneverdiene langs Grønhovdvassdraget (nabovassdrag til Vergja i øst) registrert (7).

Byggeforbud langs vassdrag: I de verna vassdragene er det langs vannstrengen i inntil 100 m fra strandlinje, målt i horisontalplanet ved gjennomsnittlig flomvannstand forbudt med tiltak som nevnt i §§84 og 93 i PBL.

1.4 Rapportens målsetting og begrensninger

Rapporten sammenstiller og presenterer foreliggende kunnskap om natur-, kultur-, landskap- og friluftslivsfaglige verdier i Vergjas nedbørfelt. Det er lagt vekt på i første rekke å få med de verdier som er knyttet direkte til vassdraget. Det er også tatt med verdier i hele nedbørsfeltet så langt man har oversikt.

Rapporten er skrevet med utgangspunkt i veiledere fra DN/NVE fra sept. 1997 og med suppleringsmateriell senest av 13.9.1999.

Det er varierende dokumentasjon av verdier i området, men for å bøte på manglene i dokumentasjon innen VP I vassdrag ble det i 1988 laget en rapport om Vergjedalen (23).

2 PROSESSER OG FORMER SKAPT AV IS OG VANN

2.1 Berggrunnsgeologi

Berggrunnen i Vergjedalen er stort sett meget fattig og ensartet. Den består av metasandsteiner som kvartsholdig skifer, kvartsitt og meta-arkose, og er av proterozoisk alder (20). Den kvartsholdige skiferen forvitrer enkelte steder ganske bra og gir etter forholdene ganske rikt miljø (16).

2.2 Kvartærgeologi

Løsmassene domineres av store arealer med tynn morene og bart fjell. En god del organisk materiale finnes i form av myrer (13).

Noen steder i hoveddalen er det elveavsetninger ved Vergja slik som ved Rolfsrud, Hektemogen og Ljosdalen. Under Ørnenatten ved Kvisle er det et skredjordsfelt.

Vergejdalen har en typisk u-form og er en breformet dal (23).

2.3 Vassdragselementer og dagens prosesser

Vergja går flere steder i mindre fall og stryk, men bare Bratterudfossen helt nederst i vassdraget er av noen størrelse (12, 23).

2.4 Former og spor etter avsluttede prosesser

Ved Hanshaug er det kartlagt en grusforekomst som består av en gammel, nå ravinert breelvterrasse (18).

2.5 Utvalgte delområder og objekter

P-løpenr.	Navn	Objekt	Kart nr.	Verdi	Hovedkriterier	Støttekriterier	Dok. status
P1	Hanshaug	Breelv-terrasse		*	Historisk dokument		Dokumentert
P2	Bratterud-fossen	Fossefall		*	Urørthet		Dokumentert

3 BIOLOGISK MANGFOLD

3.1 Ferskvannsbiologi

Det finnes ørret og åbbor i Vergja. Bestanden har stort sett vært god, men i vannene i Markesetbekkens delnebørfelt har det vært mye små fisk og blitt drevet intensivt tynningsfiske (23). Det har generelt vært gode gyteforhold nede i dalen.

3.2 Terrestre natur- og vegetasjonstyper

Vergjedalen er i alt vesentlige et skogområde med vidstrakte barskoger. Endel av topp-partiene over 900 moh har mer eller mindre snaufjell. Det er stedvis ganske store myrarealer, både nede i dalen og særlig over 600 moh. Det er manglende kunnskap om naturtyper og vegetasjon i hele nedbørfeltet. Det etterfølgende baserer seg mye på dokumentasjon i forbindelse med registreringer for verneplan for barskog (1, 26).

Skogtyper

Barskogene er helt dominerende i Vergjedalen og hovedbildet er at granskogen hersker. Den desidert vanligste typen er blåbær- og småbregnegranskoger både i lisoner og i det meste av de høyereliggende partiene. På skrinnere og grunnlendte partier i høyden overtar røsslyng-blokkebær furuskog. På de skrinne kvartsskifer-hellene kan også rein lavfuruskog forekomme. Røsslyng- blokkebær-furuskog finnes også på flatere partier nede i dalen og der i veksling med bærlyngskog på litt tørrere mark.

Rikere granskoger er registrert flere steder. Særlig gjelder storbregnegranskoger, men også lågurt- og høgstaudegranskog. De to sistnevnte typene opptrer gjerne på litt sørvendte liskråninger og høstaudeskogen i forbindelse med søkk med friskt sigevann.
I høgstaudegranskogene finnes arter som tyrihjelm, mjødurt, hvitbladtistel, hvitsoleie og sumphaukeskjegg ganske vanlig forekommende. Innslag av rike kilder med fjellplanter som setermjølke, stjernesildre og fjellfrøstjerne er kjent i høgstaudeskogen.

Barskogene har i de høyereliggende partiene et klart fjellskogspreg med et bra innslag med fjellbjørk. Tørre partier har også en del einer. Mye av de høyereliggende skogene i Kortefjell, Venlifjell og Øgnesprangfjella har et temmelig urørt preg. Det finnes partier med mye furugadd (stående døde) og svært gammel granskog.

Nede i Vergjedalen og i tilknytning til enkelte av fløtingsvassdragene er påvirkningen en helt annen og gammel skog mangler.

<u>Lauvskoger</u>
Partier med rein fjellbjørkeskog finnes nesten ikke og der den er noe utviklet er det mest som kratt opp mot snaufjellet.

Rikere lauvskoger er nesten heller ikke til stede bortsett fra litt gråor-dominert skog nær elva mot utløpet i Lågen.

Fjellvegetasjon

Rabbevegetasjon finnes ganske vanlig på de høyereliggende partiene. Her finnes arter som rypebær, greplyng, stivstarr, gulskinn og rabbeskjegg. Også mer middels tørre rabber med røsslyng, fjellkrekling, blokkebær og torvmoser er representert. Hei- og snøleievegetasjon mangler eller er svært dårlig utviklet.

Myr

Myrene er alt overveiende bakkemyrer med et fattig minerotroft preg. Endel gjengroingsmyrer finnes også og nede i Vergjedalen er det enkelte større arealer med flatemyr. Ombrotrofe elementer finnes iblandet i disse myrtypene.

Enkelte dråg og felter av rikere myr finnes der hvor det er utslag av friskt, rikt grunnvann. Da kan arter som dvergjamne, skavgras, fjelltistel, sumphaukeskjegg, gulstarr, bjønnbrodd og myrstjernemose opptre.

Rasmark/bekkekløft/fossesprut-samfunn

Enkelte steder renner Vergja i smale kløfter og i nedre del finnes Bratterudfossen. Det er dessverre ingen kunnskap om vegetasjon og naturforhold i disse vegetasjonstypene i Vergjedalen. Det er heller ingen skikkelig kunnskap om vegetasjonen i rasmarkene under Ørnenatten.

Kulturlandskap

Kulturmark i områder med fast bosetning.
Det er fast bosetning bare ved Kverndalen og Vehus inne i dalen og ved Bratterud/Kvisle nede ved utløpet mot Lågen. Kulturmarka ved Kverndalen har delvis et lite eller ikke gjødsla preg, med innslag av både beite og rein slåtteeng (8) både kalkfattig tørreng med arter som vårveronika, marinøkkel, engtjæreblom og smalbladkjempe, og kalkfattig fukteng med myrtistel, sumphaukskjegg, gulstarr og kildeurt er registrert.

Setervoller.
Det er en rekke setervoller innover Vergjedalen og særlig i de østlige deler av nedbørfeltet. Det er dessverre liten kunnskap om vegetasjonen på disse.

3.3 Vilt

Det finnes en god del data på vilt i Vergjedalen (10, 23). Det gjelder særlig trekkveier og oppholdsområder for elg, og spillplasser for storfugl. Vergjedalen er et samlingsområde for elg på vinterbeite. I de lavere områdene av dalen har det lenge vært en god vinterbestand og de trekker ned fra høyereliggende partier omkring. Det er også en brukbar helårsbestand i Vergjedalen.

Rådyrbestanden er variabel på grunn av varierende snøforhold og etterhvert en økende tetthet av gaupe.

Hjort har vært observert som streifdyr.

Hare har en brukbar bestand.

Fjellene i den østlige delen av Vergjedalen har en mindre lirype-bestand. Orrfugl og storfugl finnes brukbart, men statusen til flere tiurleiker er uviss som følge av hogst og hyttebygging. Jerpe har hatt en middels til lav bestand.

Rødrev, mår, mink, grevling, røyskatt, snømus og ekorn er angitt fra Vergjedalen, men i varierende antall og bestander.

Fuglefaunaen forøvrig er sparsomt kjent. Viketjernet er kjent som rasteplass for gråhegre og andre våtmarksfugler (23).

3.4 Rødlistearter

Bjørn (sårbar V) ble observert i Vergjedalen i 1984 (detaljer er skjerma opplysninger) (10).

Gaupe (hensynkrevende DM) opptrer sporadisk, men det er sannsynligvis en fast stamme i nærheten som bruker området på streif (23).

I områdene ved Kortefjell, Vardefjell og Øgnesprangfjell er det registrert en rekke rødlistede arter knyttet til gammel barskog (1, 27, 28):

Sopp knyttet til død ved

Diplomitoporus crustulinus (sprekk-kjuke) sårbar (v)

Antrodia albobrunnea (brun hvitkjuke) hensynskrevende (v+)
Cystostereum murraii (duftskinn) hensynskrevende (v+)
Fomitopsis rosea (rosenkjuke) hensynskrevende (v+)
Inonotus leporinus (harekjuke) hensynskrevende (v+)
Odonticium romellii (taigapiggskinn) hensynskrevende (v+)
Phellinus ferrugineofuscus (granrustkjuke) hensynskrevende (v+)
Phellinus nigrolimitatus (svartsonekjuke)hensynskrevende (v+)

Phlebia centrifuga (rynkeskinn) hensynskrevende (v+)
Skeletocutis stellae (taigakjuke) hensynskrevende (v+)

Physisporinus vitreus (glasskjuke) hensynskrevende (r)

Epifyttiske lav

Evernia divaricata (mjuktjafs) sårbar (v)
Letharia vulpina (ulvelav) hensynskrevende (v+)

Det er videre registrert et par jordboende sopparter fra Vergjedalen som står på rødlista (28).

Boletopsis grisea (furugråkjuke) (v+)
Bankera fuligineoalba (lurvesøtpigg) sjelden (r)

3.5 Utvalgte delområder og objekter
(jf. også kart i kap. 10)

B-løpenr.	Navn	Objekt	Verdi	Hovedkriterier	Støttekriterier	Dok. status
1	Haustveit-setri	Tiurleik	+			Ukj. status
2	Vergjefjell-lii	Tiurleik	+			Ukj. status
3	Granskard-åsen	Tiurleik	+			Ukj. status
4	Nord for Nyset	Tiurleik	+			Ukj. status
5	Kulpeset	Tiurleik	+			Ukj. status
6	Hølebutjørn	Viktig elgtrekk	*	Urørthet	Biologisk funksjon	Dokumentert
7	Trillemarka-Kortefjell	Gammel barskog	***	Urørthet Sårbarhet Variasjon og mangfold	Biologisk funksjon Arealstørrelse	Dokumentert
8	Granlitjørn-åsen[1]	Orreleik, beiteomr. storfugl	*	Urørthet	Biologisk funksjon	Dokumentert
9	Sølandsetra	Tiurleik	+			Ukj. status
10	Vergjestulen - Gymleåsen	Gammel barskog	*	Variasjon og mangfold		Dokumentert
11	Viketjørn	Våtmarks-område	*	Variasjon og mangfold		Godt nok dokumentert
12	Kverndalen	Slåtteeng og beite	*	Sjeldenhet		Dokumentert

[1] Lokaliteten er ikke avmerket på kartet.

4 LANDSKAPSBILDE

Landskap defineres ofte som de samlede fysiske omgivelser utendørs. I begrepet inngår naturgrunnlaget, biologien, historien, symbolbetydningen, identiteten og de estetiske kvalitetene. Totalinntrykket eller opplevelsen av et landskap fås ikke bare gjennom synssansen, men i høy grad også gjennom lyder og lukt.

4.1 Landskapsregion og særpreg

Det er foretatt en inndeling av Norge i 45 landskapsregioner. Disse er igjen inndelt i tilsammen 534 underregioner (6). Regioninndelingen baserer seg på natur- og kulturgitte betingelser som vurderes samlet, men med landskapsformen som det viktigste kriterium.

Størstedelen av nedbørfeltet ligger i region 7. Østlandets skogtrakter, underregion 7.12 Eggedal vestfjell.

Landskapet er helt dominert av det nord-sør-gående dalføret som kalles Vergjedalen. Det ligger på fra 400-700 moh i en lengde på ca. 13 km. Dalen smalner og utvider seg flere steder. I ganske store landskapsrom slik som strekningen mellom Rolfsrud og Hanshaug er dalen helt flat i flere kilometers lengde. Elva meandrer rolig i myrlandskap. Ved Smetbakk nedenfor Hanshaug smalner så dalen til en smal kløft og elva faller plutselig nesten hundre meter. Så er det et nytt flatt parti fra Viken og ned til Markaset.

De siste 3 km fra Markaset faller Vergja på en helt annen måte enn ellers. Dalen blir trang med Skagsåsen/Ørnenatten som en vegg mot vest. Elva faller 150 meter på denne strekningen og her ligger Bratterudfossen med sine stryk og fall.

Omgivelsene rundt Vergjedalen er preget av åser og fjellpartier på 900 til 1000 moh. I vest ligger kuperte åspartier med Skagsåsen (972 moh), Elgdalsåsen (847 moh) og Gymleåsen (959 moh). Dette åspartiet skiller Vergjedalen fra Numedal som den løper parallelt med.

I øst er landskapet mer stort og utstrakt, og fjellene litt høyere. Liene er imidlertid slakere her enn mot vest. Flere sidevassdrag og daldrag skjærer seg inn mellom fjellpartiene i øst. Det er to hovedfjellpartier med Vardefjell (956 moh) og Venlifjell (958 moh) i den sørlige del, og Nybufjell (963 moh) og Øgnesprangfjell (1000 moh) i den nordlige del. Området rundt Buvannet, Storvannet og Danmark utgjør et flatt parti på litt over 700 moh. Dette er adskilt med en smal rygg fra Trilledalen i øst (Grønhovdsvassdraget i nabovassdraget Simoa).

Den aller nordligste delen av nedbørfeltet starter i et høyereliggende ås- og fjellparti. Her ligger Natten på 1057 moh. som er den høyeste toppen i nedbørfeltet.

4.2 Fremtredende landskapselementer

Bratterudfossen

Er det eneste fremtredende parti med fossefall i Vergja (12). Er ikke godt synlig fra riksveien.

Gymleåsen

Markert topp inne i Vergjedalen. Har en nærmest loddrett østvegg på 100 m. Den smale toppen gir et spisst preg både fra sør og nord.

Skagsåsen med Ørnenatten.

Skagsåsen er et landemerke i Numedal med sin blankskurte, loddrette sørvegg. Dette er utenfor nedbørfeltet, men de nesten like bratte østveggene under Ørnenatten og toppen av denne er innenfor. Det er to steile vegger mot øst som hver faller ca. 200 meter loddrett (12). Dette gir rent fysisk en vegg mot Vergjas nedre løp.

Toppen av Skagsåsen er et flott utsiktspunkt hvor en har god utsikt både mot nord og sør, og nordover ser en både Numedal og Vergjedalen godt. Mot vest er utsikten begrenset av Eidsfjell på vestsiden av Numedal, men mot øst kan man skue utover vidstrakte skogstrakter og Nedalen i Sigdal.

4.3 Utvalgte delområder og objekter
(jf. også kart i kap. 10)

L-løpenr.	Navn	Objekt	Kart nr.	Verdi	Hovedkriterier	Støttekriterier	Dok. status
1	Kverndalen	Kulturlandskap, gårdmiljø		**	Helhet Sårbarhet	Historisk dokument	Dokumentert
2	Ørnenatten[2]	Topp, stup		*	Inntrykksstyrke		Dokumentert

[2] Området er ikke avmerket på kartet.

5 FRILUFTSLIV

5.1 Friluftsområder

Vergjedalen er velegnet til flere friluftslivsaktiviteter, men bruken er totalt sett heller lav. Det er stort sett lokalbefolkningen og hyttefolk knyttet til feltene ved Markasetbekken i Rollag, som bruker området.

Turer både sommer og vinter er aktuelt og Vardefjell-Venlifjell og Nybufjell-Øgnesprangfjell er velegnede turmål. Vassdraget innbyr til fiske, bading, båt-/kano-bruk, men det siste begrenses en del av lav vannføring. Videre er bærplukking og jakt aktuelle aktiviteter.

5.2 Hytter, stinett

Det har blitt kjørt opp skiløype fra Vestbygda i Eggedal til Frøvollseter i nedbørfeltet (23).

Det er ingen turisthytter, men i perioder har det blitt leid ut hytter i forbindelse med fiske.

5.3 Jakt og fiske

Vergjedalen er et viktig område for elgjakt. Denne jakta organiseres og utføres av grunneierne. På Rollag-siden har det også vært jakt på hjort (23).

Småviltjakta er relativt lite organisert. Det er mest harejakt.

Vergjedalen er viden kjent som et godt fiskeområde. Det har i en årrekke blitt arbeidet med kultivering i dalføret og blitt solgt fiskekort (23). I dag er det tre fiskekortområder (11).

Nordre Vergjedalen Fiskelag omfatter Trytetjørni, Snonattjørn, Holebakktjørn, V. og Ø. Hestehovtjørn, Ivarsvatn, Gutanesvatn, Åsvatn, Stølevatn, Øv. og Ne. Kårsettvatn og Svartvatn. Fisket her disponeres av Essoraffineriet på Slagen, Tønsberg, men det selges fiskekort.

I Midtre Vergjedalen er det Vergjedalens Utmarkslag som disponerer fisket og selger kort for bl.a. Svartetjern, Langevatn, Kortetjern, Sollitjerna, Trytetjern, Viketjern og Lauåstjern.

Videre selges det fiskekort for et lite område i den nordøstre delen av nedbørsfeltet. Dette omfatter vannene Øvste Flåvatn, Løken og Trytetjørn som alle ligger i Sigdal. Fisket her disponeres av grunneier.

5.4 Utvalgte delområder og objekter
(jf. også kart i kap. 10)

F-løpenr.	Navn	Objekt	Kart nr.	Verdi	Hovedkriterier	Støttekriterier	Dok. status
1	Vardefjell - Venlifjell	Turområde		*	Urørthet		Dokumentert
2	Langevatn	Fiskevann		*	Egnethet	Naturkvaliteter Tilgjengelighet	Godt nok dok.
3	Kortetjørn	Fiskevann		*	Egnethet	Tilgjengelighet	Godt nok dok.

6 KULTURMILJØER

6.1 Vassdragsrelaterte kulturmiljøer

Vergja er et typisk skogsvassdrag og skogbruket har i lang tid vært viktig i dalen. I den forbindelse har elva blitt brukt til tømmerfløting.

Kongsberg Sølvverk som hadde sin cirkumferens (det området de kunne rekvirere tømmer fra) i Nore, fikk på 1700-tallet bygget minst 25 dammer (tabell 6.1) i Vergja (2). På slutten av 1700-tallet gikk det tilbake med Sølvverket og det meste av driften i Vergjedalen opphørte.

Først på 1850-tallet ble det fart i sakene da drammenseren Carl Seeberg kjøpte skoger i Vergjedalen. Han fikk oppført den første fløtningsdammen i 1854. I 1867 ble det organisert en fellesfløtningsforening, I 1877 ble det igangsatt arbeid med å bygge ei tømmerrenne forbi Bratterudfossen. Den første renna kom etterhvert i forfall og i 1900 ble det bygd en ny (24).

Tabell 6.1 Sølvverksdammer i Vergjedalen (2)

Navn	Byggeår	UTM
Steintjørndalen	før 1805	NM 065 637
Markavatnet	1763	NM 074 648
Sandbæk Dam	1815	NM
Fremstetjørn	1792	NM 095 658
Metjørn	1763	NM 098 663
Langetjørn	før 1793	NM 105 672
Gåsetjørn	før 1805	NM 081 688
Småtjørn	før 1805	NM 107 718
Lauvåstjørni	1774	NM 106 687
Storevatnet	før 1805	NM 114 693
Buvatnet	1774	NM 125 693
Danmark	1775	NM 132 687
Granlitjern	1775	NM 135 708 (usikker)
Svansvatnet	1775	NM 133 702
Langelitjern	1774	NM 123 712
Kverndalstjørni	før 1805	NM 054 669
Bubekken	før 1790	NM 051 690 (usikker)
Elgdalsmyrene	1771	NM 048 702
Langevatnet	1778	NM 050 709
Nyset	1762	NM 054 730 (usikker)
Langelitjørni	1771	NM 046 750
Krokmyr	før 1805	NM 055 789
Nostjørni	1763	NM 059 796
Nedre Veavatnet	1762	NM 072 788
Kårsetvatnet	1763	NM 089 787

Fløtingen i Vergjedalen utviklet seg stadig og fortsatte langt opp i mot vår tid (12). Mange av innretningene i forbindelse med fløtingen er fortsatt i utmerket stand og Vergja har blitt fremhevet som et eksempelvassdrag for tømmerfløting.

Vi har valgt å ikke markere dammene som objekter i rapporten, da noen helhetlig registrering fortsatt ikke er fullført (Tor Bjørvik pers. medd.). Dessuten er enkelte av de eldste dammene usikre og andre er helt fjernet.

Tømmerrenna ved Bratterudfossen registreres som objekt K1.

6.2 Verdifulle kulturlandskap

K2 Kverndalen (gnr. 164/1,2,3) er regnet som et svært verdifullt og autentisk gårdsanlegg. I alt 14 bygninger er registrert i SEFRAK (3). Det er også fornminne i tunet (4) og kulturmarka er biologisk sett vurdert til å ha høy verdi (8). Gården var hjemsted for den mest kjente rosemaleren i Nore, Sebjørn Kverndalen.

6.3 Fornminner og oldfunn

Det er gjort spredte funn av fornminner i Vergjedalen.

K3. Ristning ved Bratterud. I vestkant av kulturmarka, 25 m nord for Vergjedalsveien (UTM WGS84 NM 064 610) i en bergvegg. Ristningen er en innskrift i to linjer av uviss alder (4).

Inkludert i K2 Slagghaug i tunet på Kverndalen (UTM WGS84 NM051 672). Haugen er klart markert, vifteformet og urørt. Den ligger 5 m øst for gamlestua og 15 m sør for våningshuset (4).

K4. Tufter og røyser ved Rolfsrud (UTM WGS84 NM 064 729). I lia like vest for skogsbilveien ligger et tuftlignende anlegg av mellomstore bruddstein, med en tydelig halvsikrelform i sørvestre sidekant. Øst, sør og vest for dette ligger flere steinrøyser. Et tydelig steingjerde går fra tuften i sørvestlig retning.

12 m sør for den første tuften et lignende anlegg. Lenger sørøst er det også flere røyser. Anlegget kan ha vært ei seter. Ifølge et sagn skal det ha stått en kirke på denne plassen (4).

6.4 Andre kulturminner/-miljøer

Den gamle ferdselsveien langs Tranebekken fra Vergjedalen over til Vestbygda i Eggedal er delvis intakt og fremhevet som interessant (9).

SEFRAK-registeret (hus bygd før 1900) (3). De er ikke markert som objekter i rapporten.

Rollag-delen

Kvisle	Stabbur. Innskrift 1745, bygget 1743 Våningshus, bygd ca. 1870 Stall
Bratterudjordet	Våningshus Fjøs 2 stabbur
Øvre Bratterud	Våningshus Stabbur Sommerstue Vedskjul Sommerfjøs
Solbakken	Stall, bygd ca. 1840
Fosslikøset	Nedlagt plass, tufter
Ved Storøye (Ø. Puttetjønn)	Nedlagt plass
Roaldkvam	Nedlagt plass rett ved elva et stykke ovenfor Bratterudfossen
Jordet, Øvre Puttetjørn	Størrlyu (løe)

Nore og Uvdal-delen

Haustveitvergjedalen	Fjøs
Steintjønndalen	Stue Stabbur, ruin Stall
Gjesteplassen	Stue Fjøs med trev Låve, ruin
Kverndalen	2 stuer 2 stabbur Stall Låve Kornlåve Fjøs Grisehus

	Eldhus Løe Vedskjul Badstue Sommerfjøs
Smettbakk	Seterbu Fjøs/låve
Viken nord for Viketjønn	Våningshus Stabbur, "1896" innskrift Låve/stall
Brenna, øst for Viken.	Stue Stabbur Fjøs Låve
Slokudalen	Stue Stabbur Vedskjul Fjøs
Kulteplassen	Skogshusvære Låve m. stall
Ø. Smettbakkseter	Seterbu Låve/fjøs Løe
Hanshaugseter	Seterbu
Oksliseter	Seterbu Stall Løe
Rolfsrud	Stabbur Låve Fjøs
Volden	Seterbu
Dakkeset	Seterbu Fjøs, ruin
Langliseter	Seterbu 2 fjøs

Vergjestulen (øvre)	Seterbu Løe
Ljosdalsseter	Seterbu Stall Fjøs Løe
Natten (Natteseter)	Seterbu Løe Stall Fjøs

Sigdal-delen

Snårasetra	Seterbu (feriested) Seterbu Fjøs Løe Stall Ruin av fjøs Ruin av uthus
Buvann	Demning, rester av sag

De øvrige setrene i Sigdal mangler i registeret. Det gjelder Frøvollsetra, Sølandsetra, Skålesetrene, Barlindos og Storvassetra.

6.5 UTVALGTE DELOMRÅDER OG OBJEKTER PÅ KART
(jf. kart i kap. 10)

K-løpenr.	Navn	Objekt
1	Bratterudfossen	Tømmerrenne
2	Kverndalen	Gårdsmiljø med flere eldre hus. Slagghaug.
3	Bratterud	Ristning
4	Rolfsrud	Tufter og røyser

7 AKTUELLE TRUSLER

Vergjedalen er i stor utstrekning et skogsområde hvor det drives aktivt skogbruk. Fast bebyggelse er det bare helt nederst ved Kvisle/Bratterud og inne i dalen ved Kverndalen/Vehus. Det er lite hyttebebyggelse, bortsett fra ved Markasetbekken på Rollag-siden. I forbindelse med disse aktivitetene er det en rekke ferdselsårer i form av skogs- og traktorveier.

7.1 Skogbruk

Skogbruket har hatt stor innvirkning på naturen i området. Kongsberg Sølvverk hadde tidlig fløting i vassdraget og det forsatte med store uthogster på slutten av 1800-tallet. På 1900-tallet har bestandsskogbruket gjort sitt inntog. Imidlertid har flere høyereliggende åspartier ganske gammel naturskog. Her har inngrepene vært mye mer beskjedne enn nede i dalen. Områder i Kortefjell, Vardefjell og Øgnesprangfjell har blitt registrert som verneverdig barskog og myndighetene har planer om et stort verneområde Kortefjell-Trillemarka.

7.2 Bebyggelse og kulturminner

I områdene med fast bebyggelse kan det være ulike trusselbilder. Mest aktuelt kan være utfyllinger i og forurensning av vassdragene.

Det er knyttet en rekke kulturminner til Vergja som fløtningsvassdrag. Det er ganske stor bevissthet i Nore og Uvdal og Numedal som helhet, om at dette er viktige verdier.

Det er viktig at kulturminner knyttet til vassdraget bevares. Numedalsutvikling gjennomfører et prosjekt med registrering av kulturminner langs Numedalslågen som også omfatter et sidevassdrag som Vergja. De kreves mye økonomiske midler for å bevare kulturminnene nå som de ikke lenger er i aktiv bruk.

7.3 Hytter og setre

Vergjedalen har som helhet hatt lite hyttebygging. Bare på Rollagsiden av Markasetbekken har det vært bygget ut hyttefelt. Det er et økende press på hyttebygging generelt og også i Numedalsregionen. Visuell forurensning, forurensning av grunnvann, nedbygging av friluftsområder og tap av biologisk mangfold er aktuelle trusler i denne forbindelse.

Den omfattende seter-aktiviteten i området er et viktig historisk dokument. Tradisjonell aktivitet knyttet til setrene er opphørt. Bebyggelsen forfaller sterkt flere steder og noen steder skjer uheldige ombygninger.

7.4 Samferdsel

Veinettet i området har vært under stadig utvikling. Vergja følges nå tett av vei helt fra utløpet og inn til Ljosdalen (16 km). Veien går ofte helt nær elva og er på det meste 2-300 meter unna. Slik som ved Smetbak er veien lagt nede i en smal skjæring ved siden av elva. Det er krysning med bru på åtte steder. Det går traktorvei langs elva videre fra Ljosdalen. Det ligger en utfordring i å ta vare på elveløpet i framtiden og hindre kanalisering og utfylling i forbindelse med veiene. Man bør være forsiktig med å tillate mer veibygging nær inntil vassdraget i framtiden.

7.5 Forsuring

Vergja har klart seg unna den verste forsuringen selv om det er mye magre bergarter i nedbørfeltet. Vassdraget har ikke blitt kalket og er i så måte et viktig referansevassdrag. Ved fortsatt tilførsel av sur nedbør vil vassdraget kunne få belastninger det ikke vil tåle. Det er derfor viktig å følge med i vannkvaliteten og unngå tiltak som kan ha forsurende virkning. Denne trusselen om forsuring vil nok være der i lang tid framover.

8 LITTERATUR

1. Bendiksen, E. 1997. *Barskogsundersøkelser i Buskerud i forbindelse med utvidet verneplan.* NINA. Rapport til Fylkesmannen i Buskerud. 42 s. + 9 + 7 x-lister.

2. Berg, B.I. 1999. *Fløtningselver for Kongsberg Sølvverk i Lågenvassdraget.* Norsk Bergverksmuseum, intern rapport.

3. Buskerud fylkeskommune- kulturavdelingen 1999. *SEFRAK-registeret for Nore og Uvdal kommune.*

4. Buskerud fylkeskommune- kulturavdelingen 1999. F*ornminneregister for Nore og Uvdal.*

5. Dervo, B., Garnås, E. & Tysse, Å. 1999. *Lokale kalkingsmidler i Buskerud og effekter på fritidsfiske fra 1989-1997.* Fylkesmannen i Buskerud - Miljøvernavdelingen. Rapport 6-98: 1-29

6. Elgersma, A. 1996. *Landskapsregioner i Norge, med underregioninndeling.* Kart. M 1: 2. mill. NIJOS

7. Engen, Ø. 1999. *Varig vernede vassdrag i Sigdal kommune. Verneverdier langs Grønhovdvassdraget, 1998.* Delrapport VVV nr. 1. Sigdal kommune. 101 s.

8. Eriksen, J.E. 1995. *Botaniske registreringer på kulturmark i Buskerud.* Univ. i Oslo-Botanisk Museum, rapport 52s.

9. Fylkesfriluftsnemnda i Buskerud 1982. *Små og mellomstore vassdrag i Buskerud.* Rapport 1: Frilufts- og naturverninteresser. 163 s.

10. Fylkesmannen i Buskerud 1999. Utskrifter fra *Naturbasen* (register over verdifulle natur-, vilt- og friluftsområder i Buskerud fylke. Kontinuerlig oppdatering).

11. Garnås, E., Moresi, C.L. & Anderson, B. 1997. *Fiskemuligheter i Buskerud.* Kommunevis oversikt over Fiskekortområder. Fylkesmannen i Buskerud - Miljøvernavd. Rapport 9-97: 1-273

12. Helgesen, T. 1999. *Buskerudskogene.* Buskerud skogselskap, Drammen.

13. Kristiansen, K.J. & Sollid, J.L. 1985. *Buskerud Fylke, kvartærgeologi og geomorfologi.* Kart 1:250.000. Geografisk Institutt, Universitetet i Oslo.

14. Lottrup, K.P. 1994a. *Kortefjell - Nore og Uvdal kommune.* Befaringsrapport SISTE SJANSE 2s.

15. Lottrup, K.P. 1994b. *Øgnesprangfjella - Nore og Uvdal/Sigdal kommuner.* Befaringsrapport SISTE SJANSE 2s.

16. Lund, T. 1992: *Naturen i Sigdal og Eggedal. Flora og geologi.* Sigdal kommune. 168s.

17. NGU-Grusregisteret 1997. *Nore og Uvdal (0633) kommune: Grusforekomst 0633.003 Hanshaugseter.* Tilgjengelig på internett: *www.ngu.no*

18. Nore og Uvdal kommune 1989. *Kommuneplan 1989-2000.*

19. NVE Hydrologisk avd. 1987. *Avrenningskart for Norge (1930-60)* M 1: 500.000, blad 2

20. Roaldset, E. 1992. Geologien i Nore og Uvdal. I: Solhjell, K.O. 1992. *Bygdehistorie for Nore og Uvdal Bd. I Fra steinalderen til år 1800.* Nore og Uvdal kommune: 19-45

21. Rollag kommune 1991. *Kommuneplan for Rollag 1992-2000.*

22. Sigdal kommune 1998. *Kommuneplan for Sigdal 1998-2010.*

23. Skinnes, K., Løset, F. & Horgen, A.J. 1988. *Undersøkelser i forbindelse med Verneplan for Vassdrag - Norefjell-Gråfjell og Vergjedal/Eggedal.* Fylkesmannen i Buskerud, Miljøvernavd. rapport 9-88: 31s. + 40s.

24. Solhjell, K.O. 1995. *Bygdehistorie for Nore og Uvdal* Bd. II Fra 1800 til 1940. Nore og Uvdal kommune

25. Statens Kartverk/Direkotratet for Naturforvaltning 1994. *Inngrepsfrie naturområder i Buskerud pr. 01.01.94* Kart 1: 1 mill.

26. Svalastog, D. & Korsmo, H. 1995. *Inventering av verneverdig barskog i Buskerud.* NINA Oppdragsmelding 360: 1-180

27. Timdal, E. 1999. *Lavherbariets database på Botanisk Museum, Tøyen.* På internett, adresse: www.toyen.uio.no/botanisk/bot-mus/lav/lavherbar Versjon pr. 9.10. 1999.

28. Timmermann, V. 1999. *Kartlegging av storsopper i Norge.* Prosjektdatabase på internett, adresse: www.toyen.uio.no/botanisk/bot-mus/sopp/hjemmesi.htm. Versjon pr. 9.10. 1999

9 KRITERIER OG VERDISETTING BENYTTET I RAPPORTEN

9.1 Metode

Rapporten omfatter følgende vernegrupper hvor verneverdi skal fastsettes:

- Prosesser og former skapt av is og vann (kap.2)
- Biologisk mangfold (kap. 3)
- Landskap (kap. 4)
- Friluftsliv (kap. 5)

I tillegg er dokumentasjon innen vernegruppe kulturminner og -miljøer vurdert (kap. 6), men her skal verneverdi ikke angis.

Et sett av kriterier (se tabell 9.1) brukes for å karakterisere og fange opp ulike delområder og objekter innen vernegruppene. For at området i det hele tatt skal fanges opp i rapporten bør minst et hovedkriterium være oppfylt. Hvis området/objektet er mangelfullt dokumentert, kan området omtales og angis med potensiell verdi.

Tabell 9.1. Oversikt over fagtema og kriterier i VVV-prosjektet og fagområder i Verneplan I-IV

Inndeling av verneverdier i VVV-prosjektet	Fagområder brukt i VP I-IV, nå inkludert	Hovedkriterier i VVV-prosjektet	Støttekriterier i VVV-prosjektet
Prosesser og former skapt av is og vann	Geofag Hydrologi Naturvern	H 01 Urørthet H 02 Historisk dokument H 03 Mangfold H 04 Typiskhet H 05 Sjeldenhet, egenverdi	S 01 Sårbarhet S 02 Del av system S 03 Forsknings- og eller pedagogisk verdi
Biologisk mangfold	Botanikk Ornitologi Ferskvannsbiologi Vilt Fisk Naturvern	H 01 Urørthet H 06 Sårbarhet H 05 Sjeldenhet H 07 Variasjon og mangfold	S 05 Biologisk funksjon S 06 Arealstørrelse S 03 Forsknings- og eller pedagogisk verdi
Landskap	Friluftsinteresser Geofag	H 08 Helhet H 09 Inntrykksstyrke H 07 Variasjon H 06 Sårbarhet	S 07 Urørthet S 08 Sjeldenhet eller særpreg S 09 Typiskhet S 10 Historisk dokument
Friluftsliv	Friluftsinteresser Jaktinteresser Geofag	H 01 Urørthet H 10 Opplevelse H 11 Engethet H 12 Dagens bruk	S 11 Tilgjengelighet S 12 Naturkvalitet S 13 Kulturkvalitet
Kulturminner og -miljøer	Kulturvern-interesser	H 01 Mangfold H 02 Pedagogisk verdi H 03 Sjeldenhet H 04 Representativitet	S 01 Bruksverdi S 02 Symbolverdi identitetsverdi

Kriteriene finnes utfyllende forklart i veilederen som er utarbeidet til VVV-prosjektet. Hvis området/objektet har god nok dokumentasjon til får mer enn potensiell verdi, d.v.s. en aktuell verdi, så skal denne verdien ***graderes***. Graderingen skal gi et område/objekt **nasjonal, regional** eller **lokal** verdi. Graderingen skal følge visse prinsipper som gjelder for VVV-prosjektet (se tabell 9.2). Dette for å oppnå en større grad av objektivitet i vurderingene.

Tabell 9.2 Veileder for gradering av verneverdi i VVV-prosjektet.

Verneverdi	****** Nasjonal***	***** Regional***	**** Lokal***
Prosesser og former skapt av is og vann	a) Minimum et hovedkriterium med nasjonalt/internasjonalt kjente verdier, eller b) Minimum tre hovedkriterier	To hovedkriterier + minimum ett støttekriterium	Minimum ett hovedkriterium
Biologisk mangfold	a) En eller flere dokumenterte nasjonale/internasjonale verdier, eller b) Minimum to hovedkriterier + minimum to støttekriterier	To hovedkriterier	Ett hovedkriterium
Landskap	a) Minimum et hovedkriterium med nasjonalt/internasjonalt kjente verdier, eller b) Minimum to hovedkriterier + minimum to støttekriterier	Minimum to hovedkriterier	Minimum ett hovedkriterium
Friluftsliv	a) En eller flere dokumenterte nasjonale/internasjonale verdier ,eller b) Minimum to hovedkriterier + minimum ett støttekriterium	a) To hovedkriterier eller b) Minimum to støttekriterier med regional verdi	a) Ett hovedkriterium eller b) Minimum ett støttekriterium
Kulturminner og - miljøer	Ikke aktuelt	Ikke aktuelt	Ikke aktuelt

I en del av den dokumentasjon som er brukt er det angitt verneverdi, bruksverdi, egenverdi o.l. på områder og objekter. Dette er angitt i registreringsskjemaene. Slike tidligere verdivurderinger blir det også tatt hensyn til i VVV-prosjektet.

Vurderingene i denne rapporten er gjort av forfatteren med støtte i kriteriene og tidligere vurderinger.

10 KART

10.1 Temavis tabelloversikt med kart

Prosesser og former skapt av is og vann (P), jfr metode kap. 9. 1

NR	Navn delområder	Beskrivelse	Gradering	Hovedkriterier					Støttekriterier			
				H01	H02	H03	H04	H05	S01	S02	S03	S04
P1	Hanshaug	Breelv-terrasse	*		*							
P2	Bratterud-fossen	Fossefall	*	*								

Biologisk mangfold (B), jfr. kart

NR	Navn delområde	Beskrivelse	Grade ring	Hovedkriterier				Støttekriterier			
				H01	H06	H05	H07	S05	S06 (da)	S03	S04
B6	Hølebutjørn	Viktig elgtrekk	*	*				*			
B7	Trillemarka-Kortefjell	Gammel barskog	***	*	*		*	*	*		
B8	Granlitjørn-åsen	Orreleik, beiteomr. storfugl	*	*				*			
B10	Vergjestulen - Gymleåsen	Gammel barskog	*				*				
B11	Viketjørn	Våtmarks-område	*				*				
B12	Kverndalen	Slåtteeng og beite	*			*					

Landskap (L), jfr. kart

NR	Navn delområder	Beskrivelse	Anslått verdi	Hovedkriterier				Støttekriterier			
				H08	H09	H07	H06	S07	S08	S09	S10
L1	Kverndalen	Kulturlandskap gårdmiljø	**	*			*				*
L2	Ørnenatten	Topp, stup	*		*						

Friluftsliv (F), jfr. kart

NR	Navn delområder	Beskrivelse	Grader ing	Hovedkriterier					Støttekriterier			
				H01	H10	H11	H12		S11	S12	S13	
F1	Vardefjell - Venlifjell	Turområde	*	*								
F2	Langevatn	Fiskevann	*			*			*	*		
F3	Kortetjørn	Fiskevann	*			*			*			

Kulturminner (K), jfr. kart

NR	Navn delområde	Beskrivelse
1	Bratterudfossen	Tømmerrenne
K2	Kverndalen	Gårdsmiljø m. flere eldre hus. Slagghaug.
3	Bratterud	Ristning
4	Rolfsrud	Tufter og røyser

Biologisk mangfold (B)

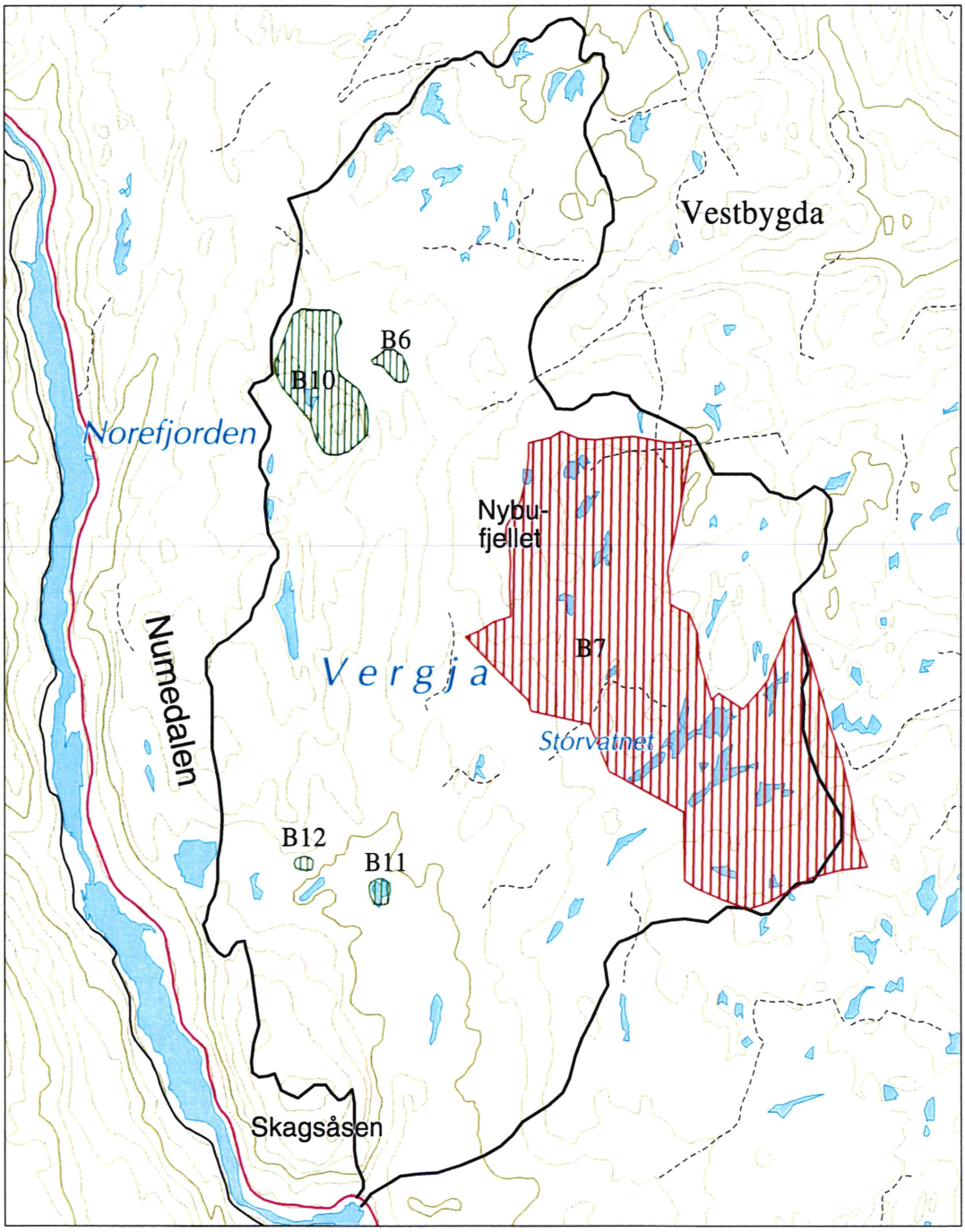

TEGNFORKLARING

Verdivurdering

- Nasjonal verneverdi
- Regional verneverdi
- Lokal verneverdi

- Sti
- Hovedvei
- Traktorvei
- Vassdragsgrense
- Høydekurver (ekvidistanse 100 m)

N

M=1:120 000

STATENS KARTVERK

Tillatelse LKS82004 Statens kartverk 2000

Landskap (L)

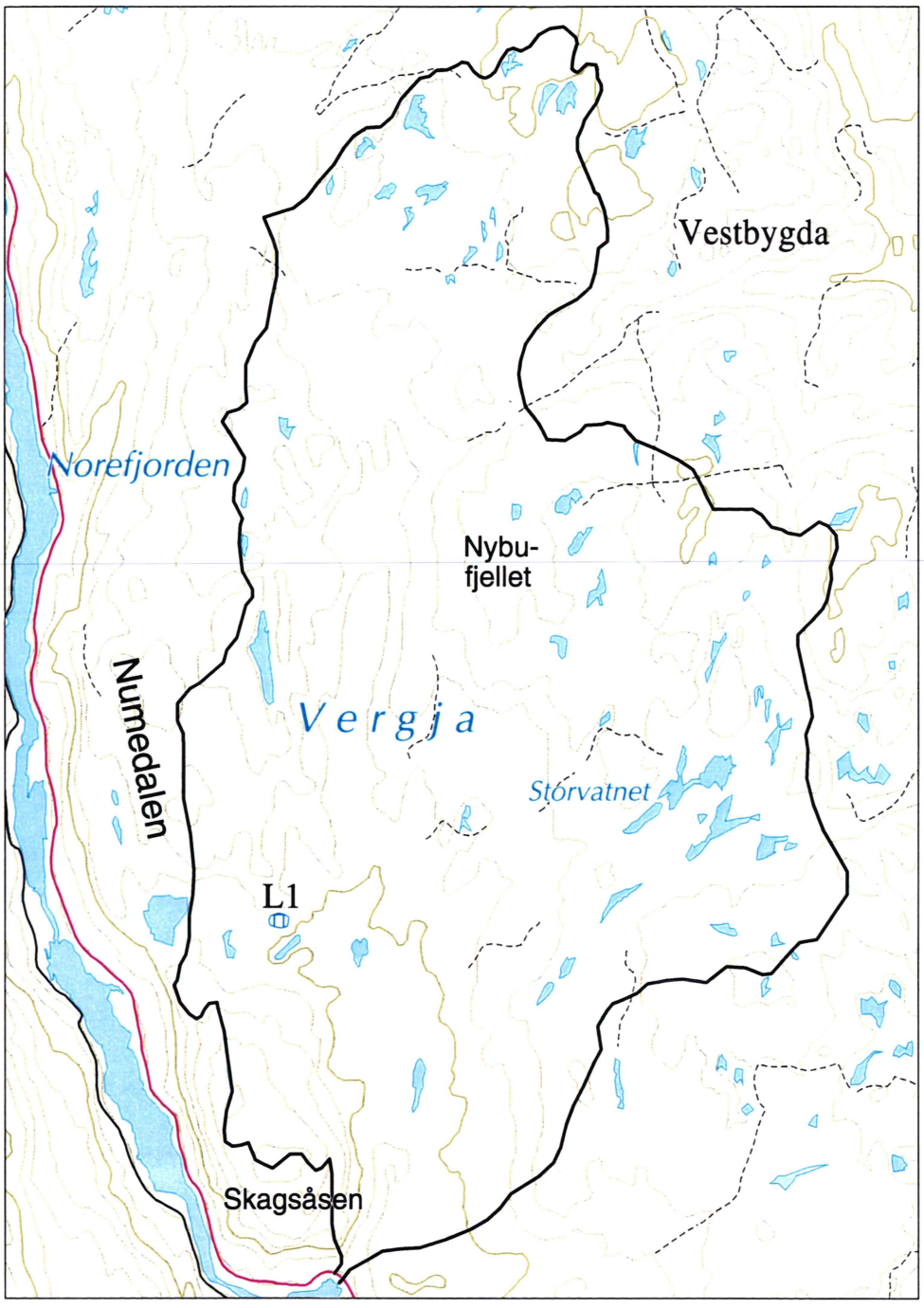

TEGNFORKLARING

Verdivurdering

- Nasjonal verneverdi
- Regional verneverdi
- Lokal verneverdi

- Sti
- Hovedvei
- Traktorvei
- Vassdragsgrense
- Høydekurver (ekvidistanse 100 m)

N

M=1:120 000

STATENS KARTVERK

Tillatelse LKS82004 Statens kartverk 2000

Friluftsliv (F)

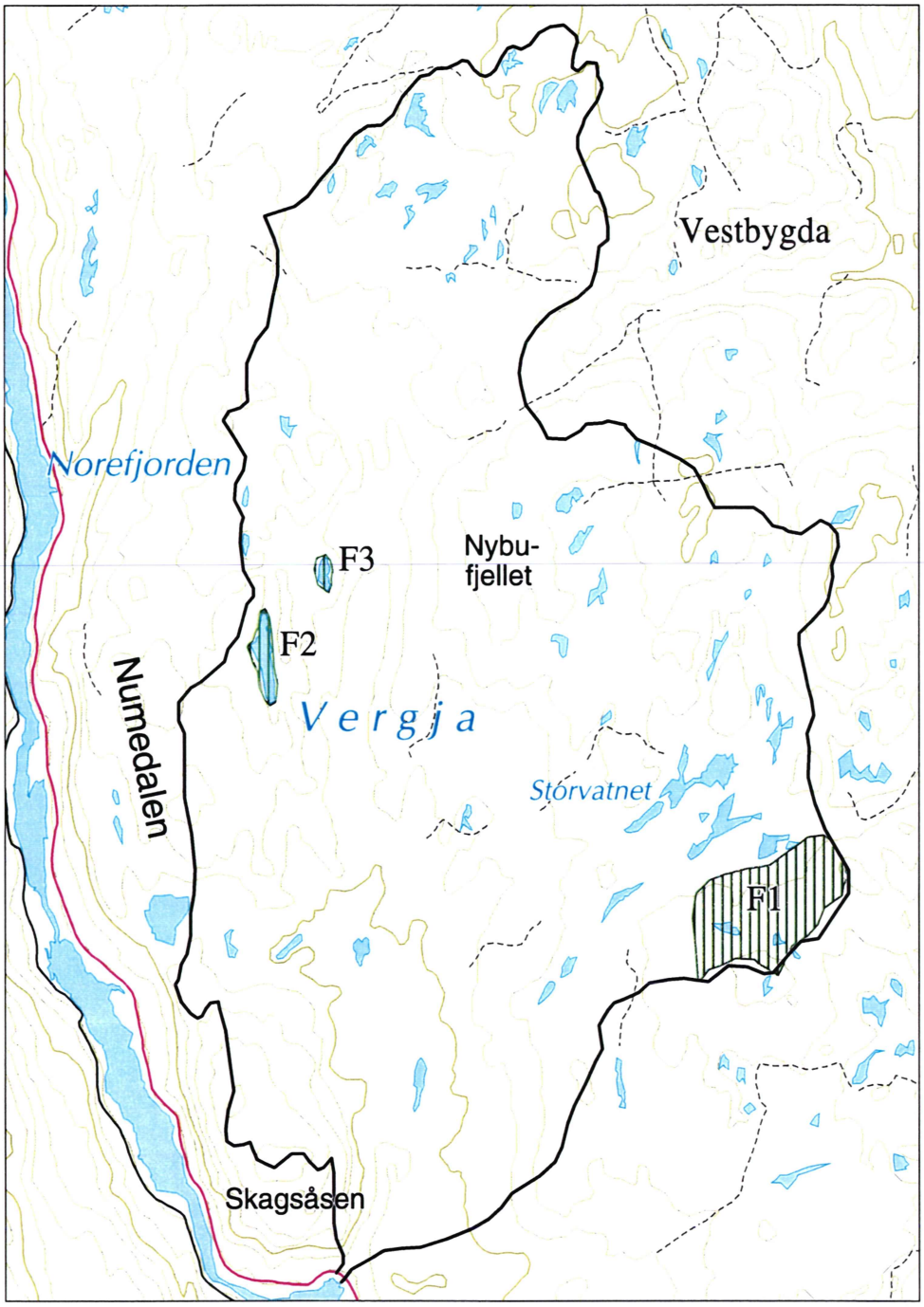

TEGNFORKLARING

Verdivurdering

- Nasjonal verneverdi
- Regional verneverdi
- Lokal verneverdi

- Sti
- Hovedvei
- Traktorvei
- Vassdragsgrense
- Høydekurver (ekvidistanse 100 m)

N

M=1:120 000

STATENS KARTVERK

Tillatelse LKS82004 Statens kartverk 2000

Kulturminner (K)

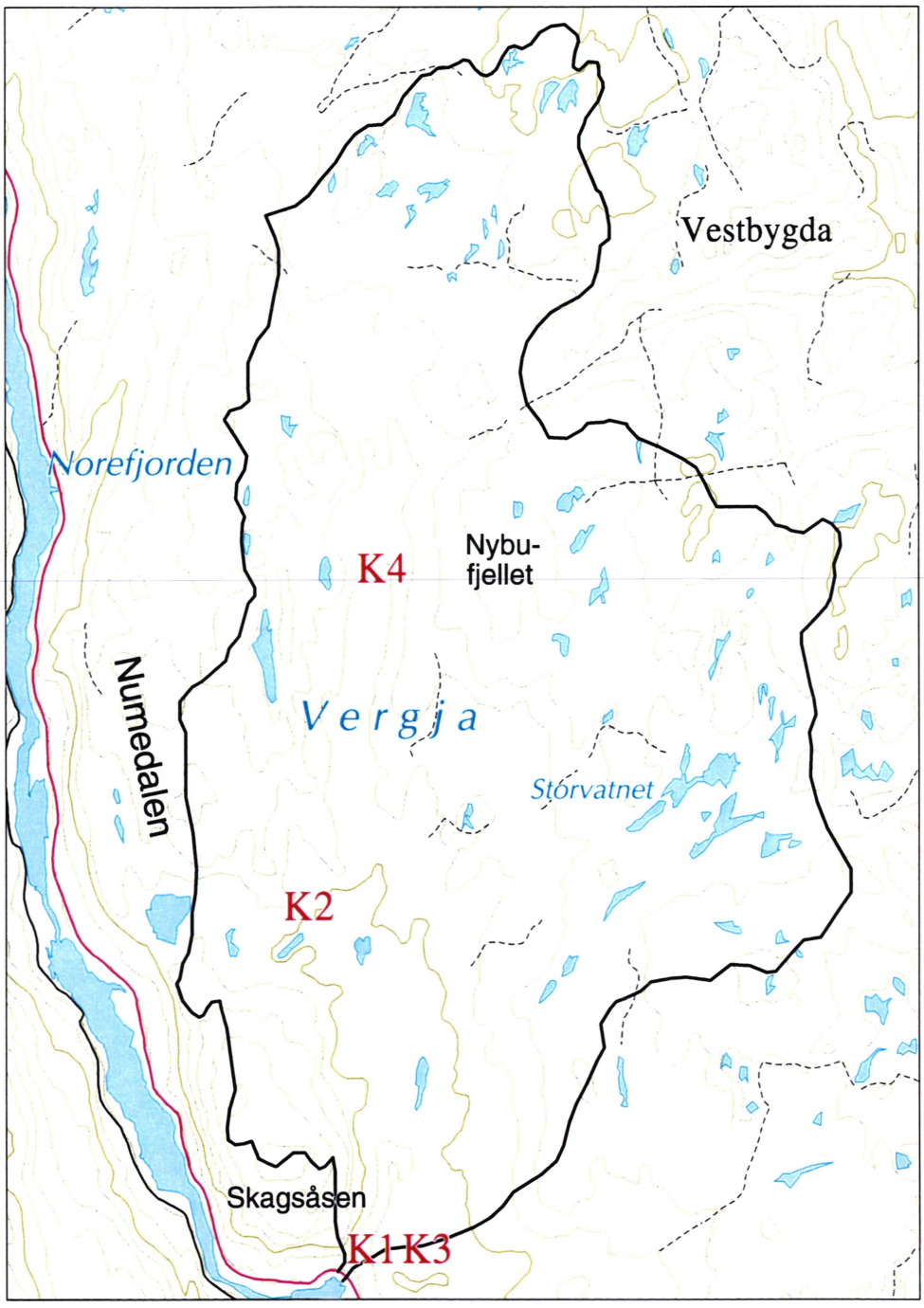

TEGNFORKLARING

Verdivurdering

- Nasjonal verneverdi
- Regional verneverdi
- Lokal verneverdi

- Sti
- Hovedvei
- Traktorvei
- Vassdragsgrense
- Høydekurver (ekvidistanse 100 m)

N

M=1:120 000

STATENS KARTVERK

Tillatelse LKS82004 Statens kartverk 2000

Kulturminner (K)

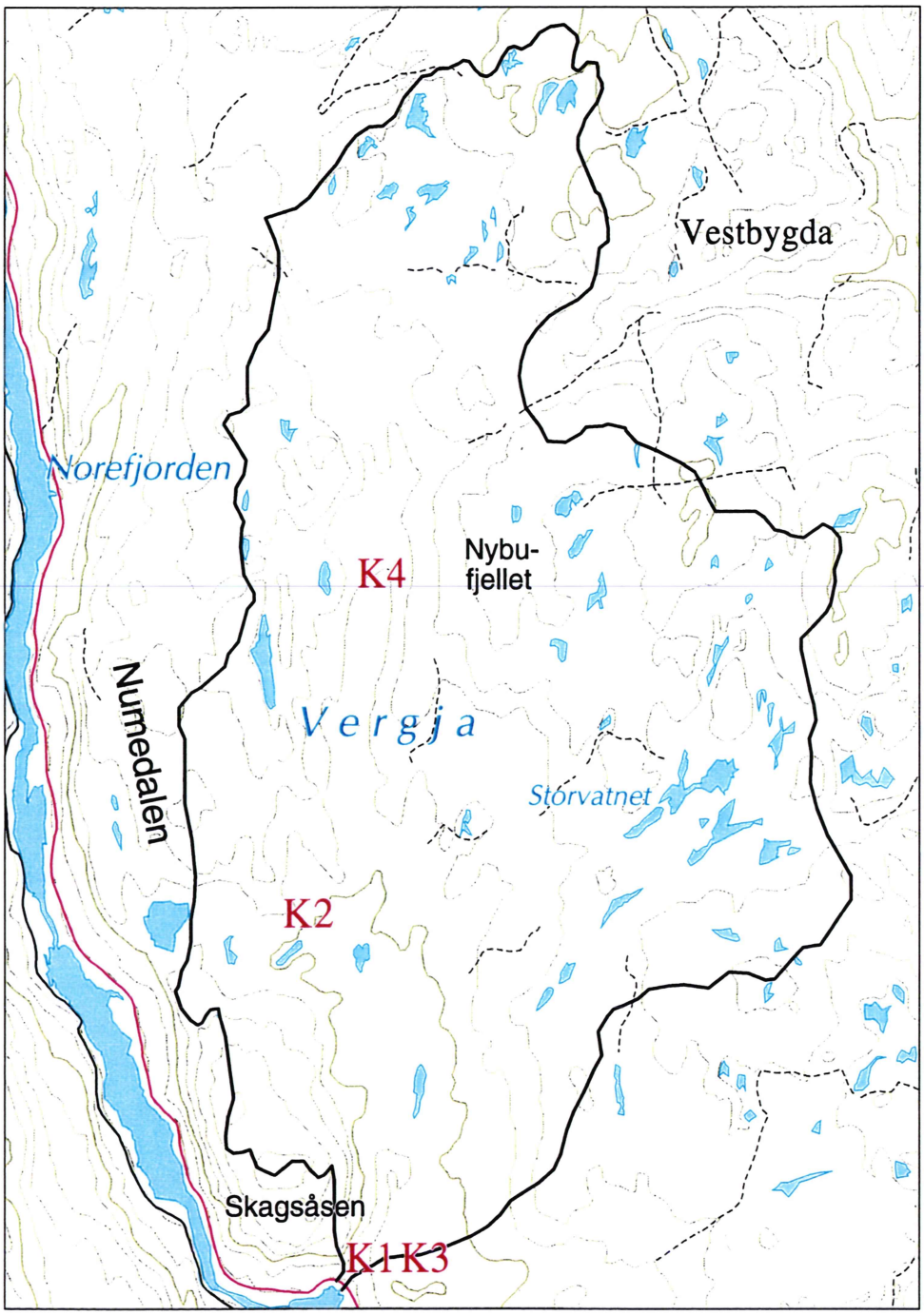

TEGNFORKLARING

Verdivurdering

- Nasjonal verneverdi
- Regional verneverdi
- Lokal verneverdi

- Sti
- Hovedvei
- Traktorvei
- Vassdragsgrense
- Høydekurver (ekvidistanse 100 m)

N

M=1:120 000

STATENS KARTVERK

Tillatelse LKS82004 Statens kartverk 2000